

(Политика, 17.1.2010)

Вашингтон – Мартин Слечингер, у чијем професионалном крокију се наводи да је експерт за Балкан (докторирао је на политичком систему Југославије), Источну Европу, Русију и НАТО, управо је окончао свој десетогодишњи мандат на месту директора Источноевропских студија у вашингтонском Вудро Вилсон центру за међународне научнике. То је био повод да са њим разговарамо о његовим искуствима и погледима на улогу САД у новијој историји нашег региона.

У Београд ускоро стиже нова америчка амбасадорка, наш министар спољних послова недавно се овде срео са Хилари Клинтон, недељу дана пре тога у званичној посети је био и министар одбране Србије. Значи ли то да САД и Србија коначно постављају своје односе на нормалан колосек?

- Мислим да обе земље заиста повлаче конкретне и искрене потезе да унапреде односе. То се, са наше стране, видело и по посети Београду потпредседника Бајдена, што је изузетно важно кад имамо у виду његову некад тврду позицију о Босни и Косову. Послати њега са поруком да је оно што је прошлост прошло, да се слажемо у чему се не слажемо, хајде да кренемо напред јер имамо доста заједничких интереса, заиста је корак напред. Порука свега је и уверење да нема стабилности на Балкану без стабилне Србије. Ми још имамо проблема, не знам да ли ћемо икад достићи ниво срдачности односа које смо имали са Титом, али то није ничија кривица већ резултат промена у међународним односима и у бившој Југославији, јер Србија више није потребна САД из стратешких разлога који су важали током хладног рата.

Оно око чега се „слажемо да се не слажемо” је Косово. Како мислите да тај проблем може да се реши?

- Као неко ко је проучавао регион, око Косова сам имао проблем од самог почетка. Разумем перспективу Срба који су изгубили не само земљу у којој су сви били заједно него и део територије који је историјски био Србија. Оно што је по мени највећи проблем то је што САД никад нису биле непристрастан играч. У почетку, поводом Косова

С Косова треба брзо да се повучемо

Пише: Мартин Слечингер
недеља, 17 јануар 2010 17:05

говорено је да ми нисмо обавезно за независност, да нисмо проалбански нити антисрпски, а у ствари, све што смо чинили почетком деведесетих и касније, укључујући и мировни процес, показује да САД јесу биле за независност Косова, да су притискале савезнике да се Косово призна, по мом мишљењу веома прерано. Ми смо били прва земља која је у Приштину послала амбасадора, што је смешно, јер Косово ни данас није земља која сама собом управља.

Издавање Косова из Србије је лош преседан, али за нашу званичну политику то није био проблем. Аргумент је био да ако 90 одсто становништва хоће да се издвоји, пустимо их да то ураде. Видећемо да ли ће та логика важити за неколико декада када делови Тексаса, Флориде или Калифорније постану у великој већини хиспански и одлуче да више не желе да се њима управља из престоница тих држава.

У сваком случају, САД су све време биле део проблема на Косову, а не део решења. По мом мишљењу ми треба оданде да се повучемо, и то веома брзо. Требало би да обезбедимо војну подршку, али политички све треба да препустимо Европљанима, јер су САД упрљале своје руке не третирајући све актере косовског заплета подједнако.

Односи између САД и Србије на најнижу тачку пали су кад је 1999. почело бомбардовање Србије због Косова. Ко сноси већу одговорност за то, Милошевић или Клинтон?

- Мој осећај, који такође произилази из уверења да у целој драми бивше Југославије, са јединим изузетком Дејтонског процеса, САД нису имале позитивну улогу, јесте да је до бомбардовања Србије дошло зато што пре тога није било шанси да се бомбардује Босна. Фрустрације са Караџићем и Милошевићем биле су велике нарочито после одбијања да се америчком авиону дозволи да најбезбеднијим коридором слети у Сарајево. Тај авион се срушио на другој рути и неколико кључних особа је погинуло... Што се тиче кривице за бомбардовање, рекао бих да је обострана, али су Милошевићеве грешке ипак биле веће него Клинтонове.

Шта су у целокупној политици према бившој Југославији били главни превиди америчке политике у последње две деценије?

С Косова треба брзо да се повучемо

Пише: Мартин Слечингер
недеља, 17 јануар 2010 17:05

- Кад се погледа уназад, у Америци није било довољно разумевања за специфичности Југославије. Кад су почели ратови, и кад се Милошевић успео на власт у Србији, тенденција је била да се на њега гледа као на неку врсту српског Стаљина, који се скрива иза свог националистичког комунизма. Кад је Југославија почела да се урушава, Срби су се с разлогом осетили угроженим. На пример, стотине хиљада Срба у Хрватској није могло да се осећа лагодно када су тамошњи националисти почели поново да користе симболе из фашистичке ере, којих се, колико знам, нису одрекли до данашњег дана.

За све то овде није било довољно уважавања, па је на распад Југославије гледано као на нешто што је у целости резултат српске политике, односно српских националиста који су, пошто наводно нису могли да земљом управљају као за време Тита, решили да је распарчају и неке делове, попут Босне, задрже за себе. То је, по мом мишљењу, било фундаментално неразумевање узрока распада.

Друга велика грешка била је што није требало да будемо актери у целој ствари. Југославија би се распала и без нас, али, могуће је, мирније него што је то био случај са нашим учешћем.

Босна је поново у вестима. Шта је по вашем мишљењу њен суштински проблем и шта је могуће решење?

- По мени, решење је да се настави оно што је започето у Дејтону. Суштина проблема је у погрешном уверењу многих Бошњака да, после свега што се догађало у рату, цела Босна треба да буде њихова земља. То није исправан приступ. Хришћанство је на босанском тлу старије од ислама. Босна никад не може да буде истински јака држава којом се управља из центра, али сасвим сигурно може да буде јача и ефективнија него што је сада.

Компромис је дакле у томе да босански Срби препусте неке од својих локалних надлежности, посебно око полиције, можда делом и у војним пословима... Ситуација у којој они неће прихватати превише наређења из Сарајева ће остати, али нека би могла да буду прихватана ако и у Сарајеву буду српски представници који нису увек прегласани.

С Косова треба брзо да се повучемо

Пише: Мартин Слечингер
недеља, 17 јануар 2010 17:05

Мислим дакле да је неопходан још један Дејтон, уз учешће великих сила, са САД наравно, али би лидерство овога пута требало да буде на страни ЕУ.

Србија је у Партнерству за мир, али је истовремено прогласила неутралност. Да ли је, по вашем виђењу, ипак, у њеном интересу да буде комплетно интегрисана у Евроатлантску заједницу?

- Сасвим разумем српски став према НАТО, који неки лидери пренаглашавају, али чињеница је да је НАТО Србију нон-стоп бомбардовао више од два месеца. То су, иронијом случаја, биле једине војне акције које је дотле икад преузео.

Оно што се, међутим, овде довољно не разуме то је да Србија није ратовала против НАТО. Ми смо добили тај веома чудан рат, али наш противник се није борио против нас него против трећег. То је помогло да се Косово истргне из Србије, мада је, према обавештајним извештајима у које сам имао увид док сам радио у Конгресу, Београд тамо почео да губи контролу још у другој половини осамдесетих.

Али, с обзиром на чињеницу, која није без ироније, да у америчкој армији постоје наклоности према Србима као ратницима, да смо, затим, дуго година имали програм школовања српских официра овде који је у међувремену настављен, постоји још солидна залиха добрих вибрација. Ми због свега тога боље разумемо војску Србије него војске неких нових чланица НАТО.

Ту је и руски фактор. У нашим новинама се објављује пуно глупости о историјским везама Срба и Руса, да су Руси увек били на страни Србије и слично. Али историјска чињеница је да су земље које су истински помагале Србији у великим кризама биле Француска, Британија, а донекле и САД.

Да сумирам, кључни партнер Србије може да буде само ЕУ. С тим у вези не слажем се са онима који тврде да је услов за њен улазак у Унију чланство и у НАТО. Србија је, по мом мишљењу, у одличној позицији, под условом да се не завања да јој је алтернатива Русија.

С Косова треба брзо да се повучемо

Пише: Мартин Слечингер
недеља, 17 јануар 2010 17:05

Охрабрен сам што је Америка почела да примењује објективан приступ према Србији и што јој је пружила руку, на веома високом нивоу. Кад Косово једном буде решено, све ће бити могуће. Србија би се једног дана могла наћи у позицији земље на коју се САД ослањају у региону и чије савете уважавају. Били смо на дну, и упркос изреци коју сам чуо у Србији: „Стигли смо до дна, али настављамо да копамо”, са тог дна се уздижемо. Ја сам оптимиста...

(Разговор водио **Милан Мишић**)